

Museum voor Afrikaanse KNIL-soldaten in Ghana

Onlangs werd in het plaatsje Elmina in Ghana een museum geopend over de geschiedenis van Afrikaanse soldaten in het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL). En in de Javaanse garnizoensplaats Poerworedjo kreeg een straat zijn oude naam 'Afrika-sstraat' terug.

door Ineke van Kessel

In de negentiende eeuw zijn aan de West-Afrikaanse Goudkust ruim drieduizend Afrikaanse rekruten geworven voor het leger in Nederlands-Indië, in een laatste poging om nog enig profijt te trekken uit de Nederlandse forten langs de kust, die na de afschaffing van de slavenhandel werden beschouwd als een lastige kostenpost.

Als ze hun contract hadden uitgediend, konden de militairen zich vestigen in Indië of terugkeren naar Afrika. De veteranen die zich in een van de garnizoensplaatsen op Java vestigden, zoals Semarang, Salatiga en Poerworedjo, werden de stamvaders van een hechte Indo-Afrikaanse gemeenschap, waarin de KNIL-traditie overging van vader op zoon. Na de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië in 1949 kozen de meeste Indo-Afrikanen ervoor naar Nederland over te komen; in het KNIL waren ze gelijkgesteld aan de Europese militairen.

Oud-strijders die terugkeerden naar Afrika vestigden zich doorgaans op een heuvel vlak achter het Nederlandse kasteel St. George d'Elmina, waar hun pensioenen werden uitbetaald. Tot op de dag van vandaag staat die heuvel bekend als de Java-veteranen.

Het Java-museum in Elmina is een initiatief van een Ghanese afstammeling van een van de KNIL-soldaten. Het leven van de Afrikaanse KNIL-soldaten en hun Indo-Afrikaanse afstammelingen wordt er in beeld gebracht met oude familiefoto's uit Indië, kopieën van stamboeken en een negentiende-eeuws KNIL-uniform met klewang – een Javaans zwaard – geschonken door Museum Bronbeek.

De Indo-Afrikaanse afstammelingen in Nederland en de Afrikaanse nazaten van KNIL-soldaten in Ghana hadden tot voor kort geen contact, maar een delegatie Indo-Afrikanen uit Nederland bezocht de opening van het Java-museum in Elmina.

Op Java boekte intussen een Indonesische historica, Endri Kusururi, succes bij haar inspanningen om de oude straatnaam van de Afrikaanse wijk in Poerworedjo in ere te herstellen. De Afrikaanse bewoners zijn sinds 1945 verhuisd, en de straatnaambordjes zijn sindsdien veranderd. Na een petitie van mevrouw Kusururi aan het gemeentebestuur is Gang Afrikan (Afrika-sstraat) weer terug in Poerworedjo. In het Java-museum in Elmina heeft de foto van de Afrika-sstraat op Midden-Java een prominente plaats gekregen.

Tot 2002 herinnerde alleen het uithangbord van de kleermaker in de Gang Koplak nog aan de oude naam Gang Afrikan II. In dat jaar kreeg de straat deze naam terug.

MENSEN

'Over twee maanden is het af!' Historicus Ronald Sörensen, eerste man van Leefbaar Rotterdam, is bijna klaar met *Gehate minderheid. De NSB in Rotterdam*. Het boek is gebaseerd op twee afstudeerscripties die Sörensen schreef voor oud-NIOD-medewerker Nanno in 't Veld en de Utrechtse historicus Hermann von der Dunk. 'Het boek ligt al twintig jaar in de kast,' zegt de openhartige Rotterdammer. 'Ik had nooit tijd om het af te maken.' Sörensens studie gaat over het gemeentebestuur van Rotterdam en de rol van NSB-burgemeester Frederik Müller, tevens de tweede man achter Anton Mussert. Het boek wordt uitgegeven door Speakers Academy, uitgever van de boeken van Pim Fortuyn.

Vorig jaar was de stuwende kracht achter Leefbaar Rotterdam verschrikkelijk boos om de vergelijking tussen Pim Fortuyn en NSB-leider Anton Mussert in dit blad. 'Historici moeten zich bezighouden met hun vak, niet met politiek.' Sörensen vergelijkt Fortuyn liever met de visionaire ARP-politicus Abraham Kuyper. 'Wist u dat Fortuyn portretten van Kuyper en Joop den Uyl op de muur achter zijn werktafel had hangen?'

'Beduusd van alle aandacht.' Zo voelde Johannes Houwink ten Cate zich, enkele dagen na zijn inaugurele rede op donderdag 8 mei. De Amsterdammer had zich niet alleen mentaal wekenlang voorbereid, maar ging nog snel even naar de schoonheidsspecialiste 'voor een kleine gezichtsbehandeling'. In een bomvolle Lutherse Kerk sprak de nieuwe hoogleraar holocaust- en genocidestudies vervolgens ontspannen in zijn gloednieuwe toga over genocides en massamoordenaars. 'Ik vond het een geweldige dag.'

De oratie werd bijgewoond door historici uit heel Nederland. Eregast van de dag was natuurlijk ster-historicus Loe de Jong, wiens gezondheid de laatste tijd weer vooruit gaat. 'Ik volg de gebeurtenissen in historisch Nederland nog altijd met grote belangstelling.'

